

PM 2018:26 RVI (Dnr 110-2030/2017)

Kommunens informationsskyldighet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Remiss från Socialdepartementet

Remisstid den 16 februari 2018

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarrådet Åsa Lindhagen anför följande.

Ärendet

I regeringens promemoria föreslås att kommunen får en förtydligad skyldighet gentemot enskilda som har fått beslut från Försäkringskassan om avslag eller indragning av assistansersättning, att informera om vilka möjligheter till stöd som finns enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Socialdepartementet har remitterat promemorian till Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och socialnämnden.

Socialförvaltningen och stadsledningskontoret har svarat genom ett gemensamt kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret och socialförvaltningen anser att det finns ett behov av att tydliggöra kommunens informationsansvar gentemot enskilda för att uppmärksamma stödbehov.

Mina synpunkter

Rätten till självständighet och frihet är grundläggande delar i assistansreformen. Genom personlig assistans kan personer med olika funktionsnedsättningar leva ett liv i frihet och självständighet och därmed vara delaktiga i samhällslivet på lika villkor som alla människor. Staten och kommunen har ett delat ansvar för att säkerställa att den som har rätt till personlig assistans också får det. Därför är det bra att kommunens informationsskyldighet förtydligas.

Samtidigt oroas jag över de vittnesmål som kommit under lång tid, och med tilltagande styrka de senaste åren, om att Försäkringskassan gör allt snävare bedömningar – bland annat till följd av förändrad rättspraxis. Rätten till assistans riskerar därmed att urholkas, och livet för många människor, såväl personer med

funktionsnedsättningar som deras anhöriga, försvåras. Därtill blir det en övervältring av ansvar och kostnader från stat till kommun.

Regeringen har förvisso vidtagit vissa åtgärder för att bromsa denna utveckling, vilket är positivt. Men det finns mycket kvar att göra för att säkra att människor får det stöd och den hjälp de har rätt till.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Stockholm den 1 februari 2018

ÅSA LINDHAGEN

Bilaga

Remissen

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Remissammanställning

Ärendet

Socialstyrelsen och Försäkringskassan har haft regeringens uppdrag att analysera om Försäkringskassan bör få en specifikt angiven skyldighet att skyndsamt anmäla till kommunen när en person som har assistansersättning får sin ersättning indragen. Socialstyrelsen fick samtidigt ett uppdrag att analysera behovet av en skyldighet för kommunen att, när en sådan anmälan mottagits, ta kontakt med den enskilde i fråga om en utredning om insats enligt LSS ska initieras. Socialstyrelsen har lämnat förslag till regeringen på ändrad lagstiftning som innebär en skyldighet för kommunen att ta kontakt med en enskild som har fått sin assistansersättning helt indragen av Försäkringskassan.

Kommunens skyldighet

Till kommunens uppgifter hör redan (enligt 15 § 1 och 2 LSS) att fortlöpande följa upp vilka som omfattas av lagen och vilka deras behov av stöd och service är samt verka för att personer som omfattas av personkretsarna (anges i 1 §) får sina behov tillgodosedda. Samtidigt tyder underlagen på att kommunerna inte alltid tar kontakt med den enskilde när de får information om indragen ersättning från Försäkringskassan. Den föreslagna lagändringen innebär en ytterligare precisering.

Syftet med förändringen är att öka tryggheten för de personer som blir av med sin assistansersättning från Försäkringskassan genom att garantera kontakt med kommunen. Personer som har rätt till insatser från kommunen kommer då att uppmärksammas och riskerar inte att bli utan stöd.

För att syftet ska uppnås krävs att kommunens kontakt med den enskilde inte drar ut på tiden. Socialstyrelsen föreslår att kommunen utan dröjsmål ska ta kontakt med den enskilde när kommunen har mottagit ett beslut från Försäkringskassan om att den enskilde inte längre har rätt till assistansersättning. Kontakten kan vara muntlig eller skriftlig. Vid val av kommunikationssätt bör hänsyn tas till den enskildes förutsättningar.

Syftet med kontakten ska vara att klarlägga om den enskilde vill ansöka om insatser enligt 9 § LSS. Den enskilde kan förutom insatser enligt LSS även ha behov av insatser enligt socialtjänstlagen (2001:453), såsom boendestöd eller hemtjänst. Det kan därför finnas anledning för kommunen att upplysa om möjligheten att ansöka om insatser enligt socialtjänstlagen. Om en ansökan ska göras eller inte, avgörs alltid av den enskilde eller dennes legala ställföreträdare.

Skyldigheten för kommunen att ta kontakt med den enskilde ska gälla om det inte är uppenbart obehövligt, t.ex. om den enskilde redan har tagit kontakt med kommunen med anledning av att assistansersättningen har dragits in.

Konsekvensbeskrivning

Förslaget förväntas medföra en ökad trygghet för kvinnor, män, flickor och pojkar som får sin assistansersättning indragen, genom att de garanteras en kontakt med kommunen. Personer som har rätt till insatser från kommunen kommer att uppmärksammas och riskerar inte att bli utan stöd som de har rätt till. 2016 var antalet ansökningar om assistansersättning ca 2 350 stycken. Ca 1 850 personer fick avslag på sin ansökan. En rapport från Försäkringskassan har visat att 70 procent av

dem som fick avslag på sin ansökan om assistansersättning bedömdes tillhöra LSS personkrets. Det motsvarar ca 1 300 personer. 188 personer fick indragning av assistansersättning 2016. En uppskattning är att antalet enskilda individer som kommunerna blir skyldiga att informera enligt den nya bestämmelsen är ca 2 000 per år för hela landet, eller drygt sex personer per år och kommun. Till kommunens uppgifter hör redan idag att fortlöpande följa upp vilka som omfattas av lagen och vilka deras behov av stöd och service är, samt verka för att de får sina behov tillgodosedda. Den nu föreslagna bestämmelsen innebär endast en precisering av den allmänna skyldigheten. Det är arbetsgruppens uppfattning att förslagen inte medför behov av resurstillskott till kommunerna.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och socialnämnden. Socialförvaltningen och stadsledningskontoret har svarat genom ett gemensamt kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret och socialförvaltningen

Stadsledningskontorets och socialförvaltningens gemensamma tjänsteutlåtande daterat den 24 januari 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Kommunens skyldighet

Stadsledningskontoret anser att förslaget i promemorian kan ses som ett förtydligande av skyldigheter som Försäkringskassan och kommunen redan har enligt gällande lagstiftning. Enligt 15 § LSS ingår i kommunens särskilda uppgifter bland annat att fortlöpande följa upp vilka som omfattas av lagen och vilka deras behov av stöd och service är samt att verka för att personer som tillhör lagens personkrets får sina behov tillgodosedda (15 § 5 LSS). Kommunen har också en skyldighet att anmäla till Försäkringskassan när någon som har ansökt om personlig assistans kan antas ha rätt till assistansersättning (15 § 8) och att underrätta försäkringskassan om kommunen beviljar den enskilde barnomsorg eller någon LSS-insats som kan påverka beslutet om assistansersättning (15 § 9 LSS).

Det finns idag ingen motsvarande informationsskyldighet för en myndighet att kontakta enskilda individer och informera dem om deras möjlighet att ansöka om individuellt behovsprövade insatser eller förmåner. I LSS anges däremot olika skyldigheter för kommunen att anmäla eller underrätta Försäkringskassan. Det delade huvudmannaskapet för assistans mellan staten och kommunen, som bland annat innebär att kommunen delfinansierar alla Försäkringskassans beslut om assistansersättning gör samtidigt att förutsättningarna skiljer ut personlig assistans i förhållande till andra förmåner och insatser.

Konsekvensbeskrivning

Stadsledningskontoret uppskattar det faktiska antal personer som staden behöver garantera kontakt med till närmre 200. Enligt promemorian uppskattas antalet enskilda individer som kommunerna blir skyldiga att informera till ca 2 000 per år för hela landet, eller drygt sex personer per år och kommun. Detta genomsnittliga antal om sex personer avviker emellertid kraftigt från det faktiska antal som Stockholm stad skulle behöva kontakta. Konsekvensen av den indragna statliga assistansen resulterar i ökade kostnader och behov av mer resurser för kommunen.

Stadsledningskontoret bedömer att det saknas konsekvensbeskrivning för om kommunen inte fullgör uppdraget om att informera en enskild person eller om informationen inte anses

ha varit tillräcklig. Frågor väcks om informationsansvaret kan anses vara en del av myndighetsutövningen och om icke fullgjort uppdrag till exempel kan vara grund för rätt till retroaktiv ersättning.

Enligt Försäkringskassans egna uppgifter fick närmare 90 procent avslag på ansökan om assistansersättning 2017. Många av dessa personer har ett oundgängligt behov av personligt stöd där det förutsätts att kommunen träder in. Det framförs i promemorian att kommunerna i många fall beviljar mer begränsade alternativa insatser, med andra syften än att tillgodose den enskildes samtliga hjälpbehov, exempelvis anhörigstöd i form av avlastning, och att enskildas behov inte tillgodoses i samma utsträckning som tidigare. I vissa fall beviljas inga insatser alls. Det är oklart om de föreslagna lagändringarna kommer att påverka hur heltäckande det stöd kommunerna beviljar enskilda blir. För detta krävs andra åtgärder. Däremot finns ett behov av att tydliggöra kommunens informationsansvar gentemot enskilda för att uppmärksamma stödbehov. Sådana åtgärder skulle vara med och bidra till uppfyllelsen av kommunfullmäktiges verksamhetsmål 4.6 Stockholm är en tillgänglig stad för alla.

Skyldigheten för kommunen att ta kontakt med den enskilde föreslås gälla om det inte är uppenbart obehövt, t.ex. om den enskilde redan har tagit kontakt med kommunen med anledning av att assistansersättningen har dragits in, vilket är bra. Ofta är personen redan känd eller aktuell hos kommunen. Exempelvis genom att det är kommunen som gjort anmälan till Försäkringskassan om att den enskilde kan antas ha grundläggande behov som överstiger 20 timmar och får insatser från kommunen i avvaktan på Försäkringskassans beslut. Det kan dock finnas personer som själva ansökt direkt hos Försäkringskassan och som därmed inte är kända hos kommunen, eller personer som efter många år med assistansersättning från Försäkringskassan får denna indragen efter en tvåårsomprövning.